

Johann Friedrich Mieg Ludwig Hermann Stumpf

Disputatio Philologico-Theologica De Pariete Intergerino Inter Judaeos Et Gentes Ad Ephes. 2, v. 14.

Heidelbergae: Ammonius, 1685

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862092345>

Druck Freier Zugang

53

Fa-1092(53)

DISPUTATIO PHILOLOGICO-THEOLOGICA
DE

115
3
2
3
PARIETE INTER-
GERINO INTER
JUDÆOS ET GENTES

AD EPHES. 2, v. 14.

QUAM

Dei gratia opitulante

PRÆSIDE

3
DN. JOH. FRID. MIEGIO,

SS. THEOL. DOCTORE EJUSDEM.

QUE UT ET LINGUÆ SANCTÆ

PROFESSORE CELEBRATISSIMO

PATRONO SUO ATQUE PRECEPTO-

RE DILIGENTISSIMIS OBSEQUIIS ÆTER-

NUM COLENDO

Eruditæ ventilationi sistit

AUTOR

LUDOVICUS HERMANNUS STUMPHIUS

Sobernhemio-Palatinus

ALUMNUS ELECTORALIS.

Ad diem Septembr. H. L. Q. S. 29

HEIDELBERGÆ,

Literis SAMUELIS AMMONII, UNIVERS Typographi.

ANNO M DC LXXXV.

VIRIS

Reverendis & Clarissimis

DOMINO

HEN. STUMPHIO

Ecclesiæ Meiricensis Pastori

Fidelissimo

DOMINO

CON. STUMPHIO

Ecclesiæ Budericensis Pastori

Vigilantissimo

FRATRIBVS SVIS DILECTISSIMIS

Hanc Disputationem suam

DEDICAT

LUDOVCVS HERMANNVS STUMPHIVS.

minùs antè ad Deum accederent Ephesii omnesque Gentiles, est τὸ μεσάτοιχον τῆ φραγμῆ per Christum dissolutum. Rectissimè enim Venerandus Beza ἀπροσδιονύσως parietis intergerini nomine inimicitiam, quæ propter peccata nostra inter Deum & nos intercedit, scholiasten Græcum intelligere, dudum notavit. Quamvis enim verissimum sit nos impura & peccaminosâ vitâ à Deo separari, attamen cum ex Apostolicæ vocis ingenio & circumstantia textûs doceamur talis alicujus interstitij mentionem hic fieri, quod sive inter diversa conclavia, sive inter diversas domos (unde apud Terentium in Adelph. dirutâ maceriâ duarum familiarû unio jubetur) sive inter ædium partem interiorem & aream interjectum sit, hoc loco nostram à Deo disjunctionē significari alienissimum fuerit, præsertim, quod supra dictus Magnus Interpres urget, cum illa ad sequentem versum 16. pertineat, ubi ἀμφοτέροι, quorum inter se unio hic exprimitur, tanquam ἀποκαταλλαχθέντες τῷ Θεῷ introducuntur.

Thes. IV.

Asserto itaque quod de Intervallo inter Judæos & Gentes loquatur Apostolus, quæ ejus natura fuerit nunc porro distinctiùs expediendum est. Docet hoc breviter versus sequens, esse videlicet τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτῆς (χριστῆ) τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν. Circa Syntaxin horum verborum, consensum desidero. Quidam enim Accusativum ἔχθραν ad sequens participium καταργήσας, Græca distinctione moti referunt, quæ ratio si obtineret, parietem esse ipsam illam inimicitiam dicere liberum non esset; Contrà Accuratior videntur Alii Inimicitiam appositivè cum pariete coherere docentes, in quam mentem inclinat Celeber. Dom. Burmannus, dum παραφράζει *sepem quæ fundat inimicitiam.* Rursus alii illud ἐν τῇ σαρκὶ cum λύσας jungunt, alii cum
D. Coc-

D. Coccejo à nomine ἔχθραν pendere rectiùs existimant, quomodo necessum est dicere per ellipsin articuli τὴν ἔχθραν ἐν σαρκὶ pro τὴν ἔχθραν τὴν ἐν σαρκὶ positum esse, neque ad-versatur Syrus בעלדבוכות די בבשר. Atque hinc extruitur *Inimicitiam in Carne & legem praeceptorum in placitis* non prorsus eadem esse, quamvis hæc illam explicativè & כפי פירוש בלאו positam confirmet & quasi fundamentaliter sustineat. Sed quomodo Inimicitia illa *in Carne* Christi fuisse dicitur? Planissimum erit si cum supra laudato Theologorum Sumo de carnis Christi nondum abolitæ maledictione exponamus, si- quidem paries hic tamdiu stetit, donec eum Christus unà cum carne quam assumerat, chirographū servitutis Leviticæ simul cruci affigens, morte rupisset. Quamvis interim nolim ne- gare per τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ χριστοῦ non hanc solùm quæ in- ter diversa hominum genera est, sed & illam quæ inter Deum & homines omnes intercedit, quia utrique infra Deo recon- ciliari dicuntur, intelligendam esse inimicitiam, cum ta- men ultima hæc aliò pertineat mihi nunc non attenditur, de Judæis & Gentibus ut mediante certo quodam pariete diversis agenti. Esto igitur immotum atque inconcussum, quod hic paries sit inimicitia inter J. & G. quo nomine non duntaxat affectus ille Averstationis concipiendus est, qui po- tiùs effectum quoddam vel, si mavis, proprietatem insepara- bilis est & quædam quasi media hujus parietis infarcinatio sed laxiùs intelligetur tota illa interjecta impedimentorum compages, quæ ex divinæ ordinationis efficacia, certi cul- tûs & peculiarium legum institutione & consequentibus hinc variis separationis modis coagmentata est, cujus proinde originem & formam nunc porrò enuclebimus.

Theol. V.

Scilicet quando sapientissimus Deus ad demonstrandam
Justi-

justitiæ & Misericordiæ suæ gloriam, perversum & Idololatri-
 cum Mortalium genus, pro suâ incircumscripta potentiâ
 divisurus esset, quosdam (atque illos sanè paucissimos, si cum
 reliqui orbis colluvie comparentur) ex Abrahamo progna-
 tos & quarto post sæculo Israëlitas à Jacobo dictos abolitâ
 superstitionum farragine & præscripto sanctiore cultu in po-
 pulum peculiarem adscivit, cui fœderis sui rationem & spem
 venturi cum N. T. auspiciis Messîæ, sub copiosâ disciplinæ in-
 volucris, notam esse voluit, alios contrâ, imò maximam &
 potissimam partem, justissimo judicio sub severitate omissionis
 relictos contaminatissimas suas vias ire permisit, neque illo-
 rum mentes densâ & execrabili spurcissimorum peccatorum
 & ignorantia caligine excæcatis propinquo gratiosæ pate-
 factionis fulgore collustrare dignatus est, quia jam olim, cres-
 cente paulatim detestando & peregrino cultu, se subduxerant,
 & à communionem Dei abalienaverant. Neque enim uno im-
 petu Dei & promissionum Majoribus factarum oblivio Or-
 bem inundavit, sed invalescente temporum tractu ipsi quoque
 errores pinguscere cœperunt, hinc solidum est, quod incompa-
 rabilis Hebræus Moses Ægyptius in suis הלכות עכום pronuntiat:
 וזית שארכו הימים בשחקע חשם הנכבד והגורא מפי כל היקום וס
 ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו בעולם הארץ אינם יודעים אלה הצורה
 של עץ רשל אכן וכ' ו' Et paulo post אבל צור העולמים היה שום אף
 מכויר אלה יחידים בעולם רגון חגון ומתשלח וכ' ו'
 Quibus verbis
 indicat, sub tempus Abrahami quem columnam Mundi ap-
 pellant, ad ultimum gradum progressam esse idololatriam, cum
 primùm à simplici stellarum laude & honore cœlestium cor-
 porum tanquam Dei ministrorum, Deinceps ad religiosum
 cultum atque ad ultimum ipsam deificationem, pseudopro-
 phetarum imposturis subnixâ, grassata esset. Quamvis inte-
 rim dictum Maimoniden nova post diluvium idololatriæ ini-
 tia crassâ nimis incuriâ præteriisse fatear, res tamen ipsa de
 B grada-

gradatim progredienti Idololatriâ verissima & apud omnes
 Eruditos in confesso posita est, ut adeò nec hic ipse Judæus
 cur Enosum nepotem Adami Idololatriæ reum perageret
 nec Seldenus alique Viri Magni Rabb. scholas secuti cur
 illud famosum Gen. 4. 26. " לקרא בשם י' de exordio
 prophanationis nominis divini acciperent, causam idoneam
 habuerint. Postquam igitur in tantum crevisset malitiosa
 gentium ignorantia, ut Ecclesia tum per præputiatorum tur-
 bam sparsa paucissimis Capitibus constaret (universalis illâ mul-
 tis decantatâ in fenum abeuntē) & ne ipsi quidem Heberi
 posteri, Tharachi exemplo, incontaminati essent, tum verò
 illa gentium rejectio, quæ hætenus in infantia atq; Elementis
 suis fuerat, manifestius ad consummationem properabat
 dum in Abrahami familia, quam solam, ut ut non omnem
 sobolem, Deus elegit, severiores vires nacta deinceps sub
 Josua in Israëlitarum populo Palæstinæ finibus inclato ex-
 tremum apicem consecuta est: Tum nempe ille paries, cujus
 extruendi lapidum quasi & arenæ coacervatione hætenus ini-
 tium factum fuerat, extrusis gentibus & Ecclesiâ in unum
 Judaicæ Reip. corpus redactâ, totus atque integer stetit exi-
 guam gentem ambitu suo complexus: Tum atque ex eo
 tempore, gentium multitudo, confirmato penitus atque
 stabilito fœdere Abrahamico, atque, extinctis quotquot an-
 tea, circumcissione nondum ut sacramento publicatâ, fuissent
 bonorum reliquiis, prorsus in servitutum Satanæ concessit,
 atque rejecta, derelicta prophanaque habita fuit, usque adeò,
 ut tanquam extranei & interjectu solidissimi parietis à popu-
 li Dei, filiorum promissionis veræque Ecclesiæ pomœriis se-
 clusi velut in barbara solitudinum vasticie contabescerent.
 Hinc ab Elaja אֵלִיָּהוּ אֵלֹהִים מְרוֹחַק appellatur & ab Apostolo
 μακρὰν ὄντες tanquam vastissimo hiatus & immensis spatiorum
 lati

latifundiis à spirituali Dei communionē separati: Hinc ἀθέως ἐν τῷ κόσμῳ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τῆς Ἰσραὴλ καὶ ξένος τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντας vocat Scriptura, ut qui nec Deum ut Deum suum atque Patrem cognoscerent, nec iudicia atque statuta ejus scirent Ps. 147. quos nec Deus in politiam Israëliticam & sanctam suam domum introduceret, quique ab Angelo fœderis in testamento gratiosæ hæreditatis scripti non essent, adeoque omnium promissionem exsortes (adversante nimirum particulari tum sponsione Mediatoris) & sine spe cum perpetuo infelicissimi statûs & immortalis mortis metu miserissimi fluctuarent. Hinc tanquam in carcere quodam *sub inobedientiam conclusi* memorantur Rom. 11. & apud Esaiam 56. 3. clamant "יְהוָה בְּרִיךְ הוּא Hinc sensu prorsus odioso דַּיִם דִּיכִי (hinc adhuc hodie Judæi nos ita vocant) & דַּיִם Hinc Apostolus Gal. 2. 15. se cum gente sua τοῖς ἁμαρτωλοῖς contradistinguit, qui loquendi modus in tantum familiaris fuit, ut quoscunque homines exosos reddere vellent אֲנִי וְהַיְתִיב Ethnicos appellarent, quod in N. T. passim obvium est, in quo τελῶναι cum illis fere conjungi solent, quin & ipse Mataphrast. Chaldæus Levit. 25. 45. eadem prorsus figurâ pro Hebræo גַּר תּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ אֲרָם quasi hæc unum idemque essent, quia scilicet ipsi omnes alienigenas, dummodo Ethnico sanguine nati, sùsque deque habuerunt. Ex quo contemptu etiam *Canum* appellatio nata est Matth. 15. 26. Nimis enim intempestivum, quod Vir sæculi primarius H. Grotius ad h. l. observat voculam *κυναρίσ* catellum molleculum, quales erant Melitenses, denotare, cum potius præter extranei gentilium statûs, etiam abjectissimæ & vilissimæ sortis significationem habere existimandum sit, manifestâ ad Psal. 22 17. 20. allusione factâ, ubi voce *canum* milites Romanos impudentissimos

impudentissimos designari nihil repugnat. E contrario
 Judæi mortalium nobilissimi & felicissimi, tanquam ulcero-
 sâ Mundi sentinâ & sordibus, objecto densissimi operis parie-
 te, exempti, Dei populus & peculium gloriosis & veris En-
 comiis prædicari poterant, quippe quibus solis Deus per
 stupenda miracula, solennes manifestationes & illustria in-
 usitatæ clementiæ testimonia se *propinquum* fecit, quorum
 sacri Textûs pagina plena est. Ut sane jurè meritoque eo
 tempore dici de Judæis posset, quod adhuc hodiè sibi ven-
 dicant ישראל שנקראו בני שנתן להם כלי חמה יהודאי בתוני דלכא יתבי נידא. Quamvis enim
 Israëlitico populo plurimi infideles permixti essent, unde &
 cõmunis pœnarum irrogatio toties eos conquassavit, ut Genti-
 bus sapius ludibrio fieret quas arrogantis fastu spreverant tamen
 omnes æque pii ac improbi qui Judaicæ Reipublicæ membra
 essent & sub externa operosi cultûs disciplina continerentur,
 in oppositione ad extraneos Dei populus, licet non coram
 Deo peccatorum vindice & quæsitam ex carnalibus operibus
 justitiam detestante habiti fuere, quod ipsum τὸν ἄστυ
 damnationem tanto graviolem reddit, habuisse illos apertam
 viam ad Deum & coronam legis in capite suo, neque tamen vel
 ad hujus scopum vel ad illius sinceram observationem obstina-
 tâ adulteri animi malitiâ attendisse. Verùm de his satis.

Thef. VI.

Porro hujus separationis ingentia fuere adminicula, tum
 quidem sub promissione, nondum erectâ Politia Judaicâ,
 sacrificiorum & Ceremoniarum aliarum usus, qui, præter-
 quam quod his tanquam ἐπερωτήμασι ἀγαθῆς συνειδήσεως
 εἰς θεόν illustres significationes & typos Sacrificii Christi di-
 ctaret (hinc & sacrificium Agni primum fuisse Eruditissi-
 mus Vossius conjectat) cultum etiam rationalem fidelium
 à pro-

à profano reliquarum gentium præsertim Chamitarum & Japetarum discernat: tum & inprimis (quod nostri propriè argumenti est) sub ministerio Legis Mosaicæ ceremoniarum rituumque variorum prolixæ institutiones, quæ præter quotidianam & publicam ἀνάμνησιν ἀμαρτιῶν, peccatorum exprobrationem Heb. 10. 3. insignem à gentibus secretionem continebant. Quippe Israëlitarum non tantum separatione fœderis, de qua præced. th. actum est, sed etiam ceremoniali sanctitate, quam taurorum & hircorum aspersiones, aliorumque præceptorum *Carnalium* propemodum infinitæ observationes gignebant, peculiariter sancti & mundi habiti sunt, & puritatem carnis habentes Heb. 9. 13. Ethnici contra incircumcisi & illis justificationibus destituti sordidam quandam & invisam populo Dei abominationem in carne circumgestare existimati sunt. Quæ ἀπροσμιξία & qualitatum quasi pugna usque ad eò mentibus illorum infedit ut etiam contactu Viri Gentilis Judæum contaminari, ac perinde ut cibum mundum ab immundo hunc ab illo diversum esse crederent. Et huc illa lintei visio pertinet quæ Petro Act. 10. facta legitur. Unde, quando legis Divinæ vis puerperarum itemque virorum seminis & mulierum sanguinis profluvio laborantium immunditiam in tangentes etiam transeuntem inculcaverat, ortâ quæstione an & ipsi Gentiles ad quos leges Judæis latæ non pertinerent pro talibus habendi essent, illos omnino nunquam hac impuritate sive ejus effectu carete sapientum decreto constitutum est; Clarè enim, citante Seldeno, pronuntiant. הגוים אין חייבין עליהם משום נדה ולא משום זבה ולא משום יולדת וחכמים גזרו על כל הגוים הזכרים והנקבות שיהיו כזבים תמיד בין ראו בין לא ראו לבע"ף טוממה וטהורה quod eo fine factum esse patet, ut tanto majori cum odio Ethnicorum consortia devitarent. Atque hæc non alia ratio dari potest cur in gentium vias abire discipulos suos

Christus noluerit, quòd videlicet tum temporis adhuc paries Intergerinus adeòque in carne Christi nondum abolitâ inimicitia duraret, cujus interventu non aliter gentiles à Judæis quam porci in putissimo sterquilinio à splendidum conclave inhabitantibus discriminati sunt. Hinc etiam detestanda profus Judæis & omne convitium exhaurientia erant nomina quibus paganos mactabant, illos אימם impuros & עליון præputiatos vocitando, quemadmodum contra hi illos Apellas & recutitos appellabant. Quamvis enim (ut hoc obiter notem) apud alias quoque gentes, Herodoto & Josepho testantibus, circumcisio usitata fuerit, hoc tamen κακοξηλία & perversâ imitatione Judæorum factum esse dicendum est. His enim solis & primùm quidem Patriarchæ Abrahamo in sigillum justitiæ fidei & tesseram Hebrææ Gentis data fuerat, & hac ipsâ tanquam signo fœderis Deo Assertori suo infantes consecrabant, unde suspicantur Viri Magni adhuc hodie Judæos, quoties circumcidunt infantes suos resectum præputium in vasculum pulvere refertum & ab astantium aliquo porrectum con jicere, ut hocritu generis humani miseriam Diaboli machinis accersitam sibi in memoriam revocent, cui tanquam cibum edendum abscissum præputium tradunt juxta Gen. 3. *pulverem comedes omnibus diebus vite &c.* quin & ob hanc creditam Ethnicorum pollutionem Prætorium Pilati quòd nempe Militibus Romanis refertum esset, Judæos intrare noluisse verisimile est. Et satis apertæ sunt Petri voces : $\text{ὁμῶς ἐπίσασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν Ἄνδρῖ Ἰσρααίω κολληᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι Ἄλλοφύλῳ}$ quibus infamiam ejus, qui gentilem familiariter conveniret tantam fuisse declarat, ut magnitudinem ejus non exprimens ad Juris quasi publici & Fratrum suorum omniumque hominum ad stipulationes provocet. Et sanè tanta fuit, ut non nisi lavacri purgatione ad
pris-

tinam munditiem pervenire posset qui ejus criminis reus esset. Hinc & Justinus Lib. 36. cap. 2. quanquam, ut plæraque alia, falsam causam adferat, ita hæc de re loquitur: *Quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem de causa invisi apud incolas forent, caverunt ne cum peregrinis communicarunt, quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque convertit.* Rectissime igitur (quicquid nugatores Judæi comminiscantur) hunc Legis Ceremonialis usum distinguentem à paganis præter illum typicum & servilem statuimus, ut scilicet supersticiosissima gens sub multiplici tot statutorum (סינים) onere custodita & spiritu servitutis totas fidelium cogitationes implente, intra limites contenta idololatricas religiones tantò ardentius detestaretur & peculiarem Dei domum tam diu constitueret, donec ille Magnus Angelus veniret, qui dejectis cum infimâ muri infarcturâ supremis illaqueamentis, ex diversis generibus unam spiritualem seminis massam conficeret.

Thef. VII.

Neque tamen hunc Paganorum Contemptum sola Gentis cæteroquin satis superbæ imaginatio, sed mandata Dei manifestissima maximè firmarunt. Postquam enim per Circumcisionem tanquam stirpis Israëlitiæ caracterem atque autoramentum gentes seclusæ fuissent, alia deinceps de remotione gentium severissima decreta accessisse legimus, quæ tametsi accedere volentibus omnimodum aditum non abscinderent, tamen gratiam ad Abrahami posteros restrictam, iramque fulmantem in reliquos, satis declarabant, quibusdam civitatis Israëlitiæ jus in tertia quibusdam in decima generatione vix tandem concedendo, Videatur Deute. 23. 4, 5. ubi postquam spurii atque exsecti ab Ecclesiastico conventu prohibiti leguntur, statim Moabitarum & Ammonita-

monitarum quin & Edomitarum seclusio, distinctè tamen,
 subjungitur. Et hanc de Profelytis legem Etaiam 56. 3. re-
 spicere manifestissimū est, quando non solum eam aliquando
 per Christum abrogandam esse verbis ואל יאמר הנכר הנלודה אל יי
 innuit sed & querelam illam ויגו ויברליני locum
 aliquando habuisse apertè indicat. Conferatur Ne-
 hem. 13. 1. Imò citato Deuteronomii loco disertè interdi-
 citur *ne querant bonum ipsorum in seculum*, quod sanè severis-
 simam simul & justissimam desertionem, etiam legum vincu-
 lis sancitam, vel pertinacissimis comprobat. Neque hæc res
 cuiquam dubia esse potest, Profelytorum varias & difficiles
 admissiones ex Antiquitate repetenti. Quemadmodum
 enim duplicis generis erant, Alii *profelyti Domicilii* Hebræis
 גרים חושבים dicti Alii *Justiciae* גרי צדקה, ità utrique stante Rep-
 256
 sicuter recipiebantur. Illi non nisi peractis tribus initiamentis
 מילה טבילה וקרבה concomitantibus iteratis gravissimis
 examinibus & tollenni totius Judaismi possessione factâ, in
 societatem fœderis adscisebantur; Hi cum adhuc juris sui
 essent Judæorum Proceres, nisi præsentibus Triumviris, 7 No-
 achitarum præcepta se servaturos esse publicè professi essent,
 in Israëlita terra habitare non poterant. Quin audet dice-
 re Maimonides זכרון שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אסור
 לנו להניח גוי עובד עז אפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה
 Summatim, quod עליו ז מצות שנצטוו בני נח שנ' ו
 strictissimi juris est, tradens, ne mercatoribus quidem Ali-
 nigenis transitum citra præstitam hanc conditionem permis-
 sum fuisse. Ad hanc legalem reprobationem etiam pertinet
 quod connubia cum gentilibus interdicta Deut. 7. 3. le-
 guntur, quodque alienis legem interpretari non licuit, (un-
 de & accusandâ Christiana arrepta fuit) τὸ γὰρ, ità Cyril-
 lum loquentem adducit Salmasius, ἐξηγεῖσθαι ἀλλογενέσι
 τὸν

τὸν νόμον οὐκ ἀνέγκλητον παρ' αὐτοῖς, quâ de causa etiam illud
Hebræorum adversus Hellenistas odium extitit, indignanti-
bus illis quòd Græca Bib. versione uterentur, adeoque le-
gem τοῖς ἔξω interpretarentur.

Theſ. VIII.

His ità pertractatis, non possum non colophonis loco
ob materiæ dignitatem tribus verbis disquirere, cur ante Chri-
stum hic murus usque ad eò solidus & impenetrabilis fuerit?
Ad quod respondere difficile non erit consideranti justitiæ
Divinæ rigorem, quo Judex stante Veteri Oeconomia, sa-
tisfactione nondum præstitâ, plerumque corrupti & mali-
tiosi hominum generis partem consumsit, paucos verò Pa-
ter misericors peculiari sibi fœdere junxit, ita tamen ut ope-
rosam ceremoniarum servitium iis injiceret, quod præter
mortis inculcationem Cœlestium bonorum figuras obum-
brabat, unde nemo hunc parietem rumpere potuit nisi qui
corpus ipsum esset, cui seu *obedientia* seu *aggregatio populorum*
Gen. 49. 10. fieri debuit, quique *Pacis Princeps* & *Vindex He-
reditatis* promissæ Psal. 2. *excisis tribus Pastoribus* Zach. 11. 8.
Judicibus nempe sacerdotibus & Prophetis (qui testante A-
postolo 1. Corinth. 2. 6. *Seculi illius Principes erant*, ob prin-
cipalem statutorum legumque renovationem & inculcacio-
nem sic dicti, quosque Patriarcha Gen. 49. 10. מְחַקְקֵי בֵּין
הַדָּוָר וְהַיְהוּדָה vocat) & *deleto chirographo subcontrario* Coloss.
2. 14. illis, qui *vinci* erant *in fovea in qua non est aqua*. Zach.
9. 11. *Potestatibus & Principatibus sese exueret*, sublato scili-
cet velo & rejectâ *circumsepiente lege Præceptorum in placitis*,
isque in triumpho actis, contra quàm Moses, qui *non est Me-
diator unius* Gal. 3. 20. (quippe ministerio ipsius inimicitiam di-
stante) *ex duobus unum faceret*, ut ad eò non *Judeorum tan-
tum sed & gentium Deus* Rom. 3. 29. *fontem aperiret Domus*
C Davi-

Davidis & habitantibus Israël (spiritualis scilicet Hierosoly-
mæ incolis) חַרְתּוּ וְלִמְרָהּ ex quibus illud alienatum à Deo
gentium peccata, hoc etiam in rege natis ex prava origine
scaturientem impuritatem denotat Zach. 13. 1. atque *non*
habitabit terra nobis subjecta, Heb. 2. idest, plenè patefactâ no-
vi Testamenti libertate, Sodomam & Samariam, ad suscitand-
um spirituale semen Israël in filias daret, Ezech. 16. 61. de
quibus omnibus accuratæ Theologorum scholæ consulantur.
Ego nunc Deo devotis gratiis actis, monente chartæ angustia,
pedem figo, pauca subjecturus

COROLLARIA.

- I. *Quicquid subtilissimus Morus circa spiritualis extensionis
indiscerpibilitatem comminiscatur, simplicitati tamen
& Naturæ Dei quævis Extensio repugnat.*
- II. *Dei Naturam substantialem seu Essentiam tribus subsistendi
modis communicari orthodoxum dogma est.*
- III. *Essentia tamen per τρόπον ὑπάρξεως jam restricta non po-
test communicari, sic ut rectè dicere possim: Pater quæ Pater
non est Filius & Filius quæ &c.*
- IV. *Humana Christi natura carens propriâ subsistentiâ fuit in
λόγῳ tanquam sustentatum in sustentante.*
- V. *Concursus Dei prævius & simultaneus rectè Philosophis sta-
tuitur.*
- VI. *Dei decernentis actio à nulla creaturæ e conditione suspenditur.*
- VII. *Licet Eruditissimo Seldeno famosum illud jus Zelotarum fa-
cile concedatur, ampliorem tamen auctoritatem in Christi
persona accessisse non negaverit.*
- VIII. *Rectè R. Salomon ad Ezech. 15. 6. gemina Judæis tibia-
rum genera fuisse existimat, quod ex N. I. etiam patescit.*

Nonina

- IX. Nomina Danielis & sociorum ex Chald. Idolorum nominibus desumpta sunt.
- X. LXX. Interpret. Versio quæ hodie habetur multis vitiis scatet.
- XI. Tres Cabbale species נטוריקון גמטריי וחמורה fabulosa ingenii figmenta sunt.
- XII. Μετεωρολογία נפשות גלגור multis Hebraeorum credita fuit.
- XIII. Etsi Hebraeorum Pandecta Talmudica impia multa & fabulosa contineant, non uni tamen scriptura loco lucem afferunt.
- XIV. In primis locum illum qui hætenus magna ingenia exercuit, Matth. 15. 5. ellipticam formulam continere inde docemur.
- XV. S. scriptura sufficientissima est ad salutem & perfecta
- XVI. Adamus præter terrestrem voluptatem vitæ Cælestis promissiones habuit. Contra Soc.
- XVII. Antiquato fœdere operum nulla conditio potestativa ad salutem perveniendi reliqua est.
- XVIII. Pactum Dei Patris cum Filio ex Psal. 16. 1. 2. 3. egregiè ostenditur.
- XIX. Ut Christus pro omnibus non spondit ita nec pro omnibus mortuus est.
- XX. Fideles sub ν . τ . non ἀρεσιυ sed πάρεσιυ habuerunt.
- XXI. Quicquid garriat Socinus, argumentum Christi Math. 22. v. 32. pro resurrectione mortuorum egregium est.
- XXII. Conversionem Judeorum ante extremum Judicium futuram esse dubitandum non est.
- XXIII. Doctrina de Justificatione gratuita non est mater securitatis.
- XXIV. Rectè quidem R. Kimchius cum Jarchio & Chaldo Interpretæ Esa. 54. 1. 2. 3. Hierosolymam intelligunt, sed male de terrestribus illius plagis idem explicant.

- XXV. *Christus certo sensu Legislator dici potest.*
XXVI. *Lucta inter carnem & spiritum nunquam in hac vita cessat.*
XXVII. *Interim tamen per fœderis gratia constantiam nemo regentorum vel peccati servus, vel æterna morti obnoxius fieri potest.*
XXVIII. *Non omnes homines tenentur credere Christum pro ipsis mortuum esse.*
XXIX. *Resurrectio mortuorum indubitata veritatis est.*
XXX. *In hac resurrectione eadem corpora, quæ deposuimus vivificabuntur.*
XXXI. *Felicitatis beatorum præcipuus gradus erit consummata sanctificatio in qua communitio cum Deo fundatur.*
Unde vulgaris ille conceptus, quo solum gaudium carnali infirmitate quadam ut apex nostræ spei consideratur, excutiendus est.

Nil tentare nocet, Parnassi culmina montis
Scandere, nec præceps Gloria vitat iter:
Hancque viam calcat Virtus, sublimia ponit
Quæ Natura patens, expetit illa magis.
Laude vehendus eris, cum mens in vertice Pindi
Versetur pariter. Gloria celsa manet!
Te comes illa manet! Duro ne cede labori,
Virtuti studeas, præmia digna feres.
Maeste animo! fœlix sanctos aperire recessus
Pergas: Sic Patriæ, fama decusque clues.
Gratulor ex animo, Supremus ccepta secundet:
Nil tentare nocet, sit cynosura Tibi.

*Hæc in notam amicitia tesseram
applaudens scribebat*

MARTINUS JACOBUS HAESBAERT.

1. Chemnitius de S. Coena
2. Fechtius de sacrificio Misae
3. Gaffius de S. Coena.
4. Werenndorf de S. Coena.
5. ~~Id.~~ de S. Coena.
6. ~~Id.~~ de S. Coena.
7. Werenfels de S. Coena.
8. Schmidius de Oblatis Eucharisticis.
9. Werner de iure excludendi à S. Coena.
10. Lritius de Pelagianismo.
11. Holzfus de quatuor Novissimis.
12. Gerharde de Appellatione ad Supremum Iudicem.
13. Graun de Statu animae hum: post mortem.
14. Clausing de controversia Nestorianismi.
15. Götzi disquisitio num muribundus et.
16. Mosheim de Felicitate Coelstiae.
17. Sontag Neutralitas Religionum.
18. Scherzerus de peccato in Spir: S.
19. Lorius de Praedestinatione rerum hum:
20. Werenndorf de absoluto Decreto.
21. Löscher de Laroxismo abs. Decreto.
22. Dithmar de Concubinato à Xto prohibito.

Wernsdorff de Polygamia.

Hulsius de turpitudine incestae

Clacofeni animadversiones.

Zudens de poena damnatorum officienda.

Wolle de Interitu mundi.

Heltthemius de Justificatione.

Mieg de pariete intergerino.

Mosheim de tribus in terra testibz.

Heidenus de Mosi resuscitacoe.

Neubauer de Corpore Mosi.

Neubauer de Michaeli Archangelo.

Neubauer de Michaeli Archangelo.

Alfius de Evangelio.

monis de ratione

ollius de Theologia.

ampe de Inspiratione et

rimesijs de Canonibus Apostolorum.

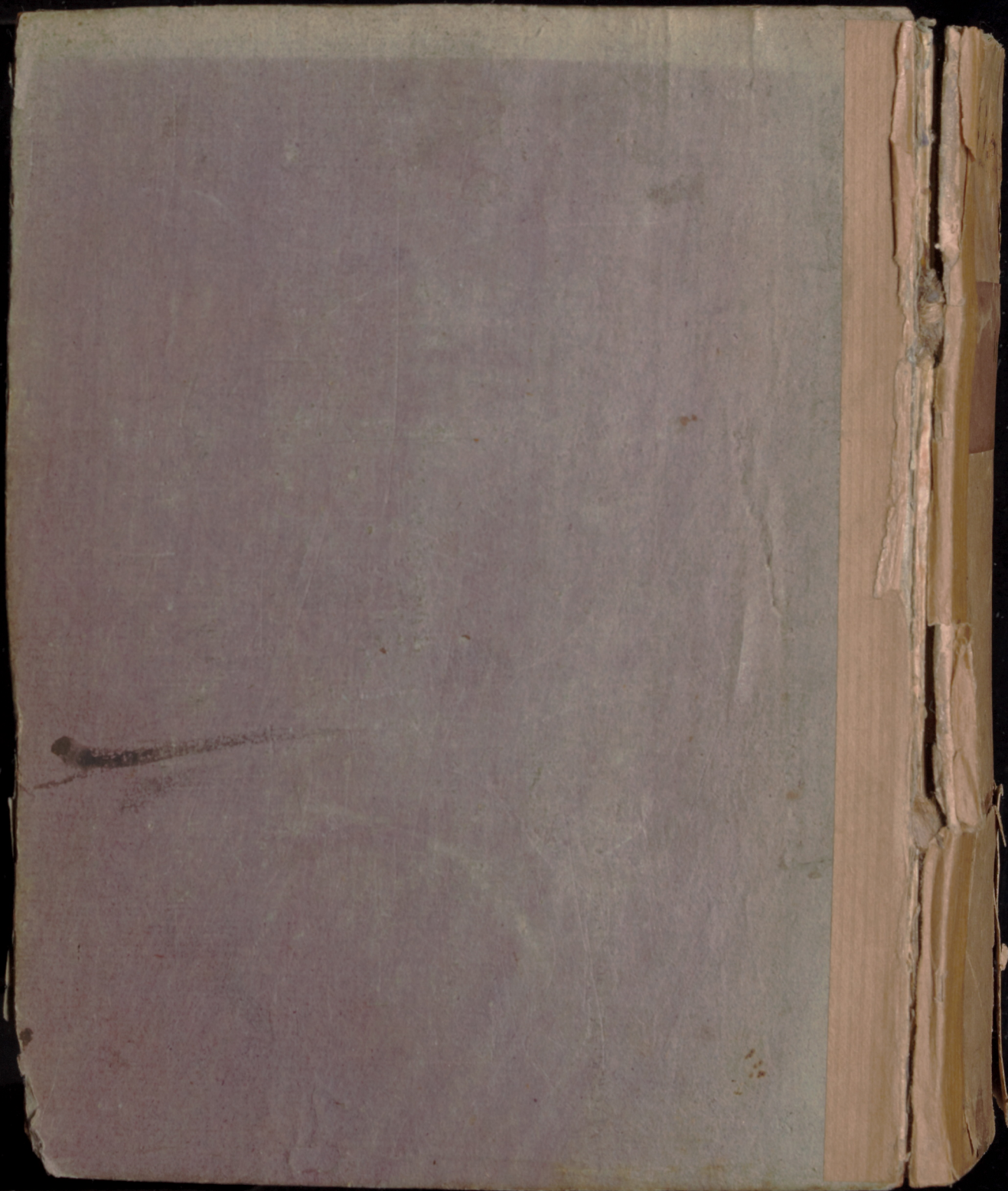
ajus de unico S. S. principio.

Alfius de S. S.

gsta Dissertacoe de fundamentis Revelacoeis

man de Divinitate Spiritus

the scale towards document

(67.)

Verum innocentiam Calvini ingenue
ruit ipse Bellarminus lib. 2. de Christo
inquiens: *sed quanquam hac ita se habeant,*
ipsam excutio, & Calvini sententias diligen-
ter facile audeo pronunciare, illum in hoc er-
videm docet, Filium esse à se, respectu Essen-
Personæ, & videtur dicere velle, Personam
matrem, Essentiam non esse genitam, nec produ-
ctam se ipsa, ita, ut, si à Persona Filii removeas
matrem, sola restet Essentia, quæ est à se ipsa.
productis Calvini verbis ex Instit. lib. 1.
c. 5. probat, licet, quoad modum loquen-
tum errasse judicet. Ibid. c. 5. p. m. 326.
Ibid. inquit; *Utinam semper sic erraret Calvi-*
Recognitione quidquam in contrarium
Bellarmini moderationem erga Calvini
probat Petavius Theol. Dogm. Tom. 2.
p. m. 618. Loquendi formulam simpli-
am, ut Sabellianæ hæresi affinem existi-
mus in Epist. ad Joh. Uytenbog. quæ ex-
cæstant ac Erudit. Viror. Ep. 44. p. m. 58.
Bullus Defens. Fid. Nicænæ sect. 4. §. 7.
40.

§. XVII.

Trinitatis dogma probat Spiritus S. Perso-
nas. Spiritum S. esse personam divinam
incommensurabilem, qui Spiritum S. Dei *Virtutem,*
Amorem, Agitationem & Qualitatem
commune, quatenus in Deo manet ut Spiritus
incommensurabilis, Virtutem Dei Naturalem; quæ
conciipienda, sit; quatenus vero à Deo fide-
que à Deo in homines manat, *Virtutem*

I 2

medi-